

ФОРУМ „БЪЛГАРСКА ГРАМАТИКА“**СВЕТЛА КОЕВА**

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. Л. АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН

svetla@dcl.bas.bg

Институтът за български език „Проф. Л. Андрейчин“ предложи през 2014 г. създаването на Форума „Българска граматика“ и срещна подкрепата на водещи български учени от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Форумът предоставя възможност на езиковеди от България и извън страната веднъж годишно да се събират, за да представят постигнатите резултати и да обменят идеи по въпроси, свързани с българското езикознание и общата теория за езика. Всяка година Институтът за български език има различен съорганизатор – университет от страната, в който се извършват българистични езиковедски изследвания. Организаторите предлагат тема за дискусия и канят основните лектори за сутрешното заседание. В следобедното заседание се включват кратки изказвания от различни учени, посветени на избраната тема, както и свободна дискусия. Целта е не (само) да се дадат окончателни отговори, а да се обменят мнения и да се създаде среда за непосредствен разговор по проблемите на българската граматика. Традиционен домакин на събитието е Институтът за български език.

Първата сбирка на Форума „Българска граматика“ се проведе на 27 ноември 2014 г. Тя беше организирана от Института за български език, а темата на дискусията беше „Значение и структура на езика: начини на представяне“. Бяха разгледани въпроси, свързани с двете главни групи граматични теории за езика – формални и функционални. Основните въпроси на дискусията бяха:

- Противопоставят ли се един на друг формалният подход, при който се прилагат непротиворечиви процедури за анализ и класификация на езиковите единици, и прагматичният подход, при който езиковите единици се изследват по отношение на комуникативната цел на изказването?

- Има ли равнища на изследване, при които единият подход трябва да доминира над другия, или между тях може да се търсят допирни точки?

Във Форума през 2014 г. взеха участие известни езиковеди от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Югозападния университет „Неофит Рилски“, Нов български университет и Университет

„Проф. д-р Асен Златаров“. Доклади изнесоха Стоян Буров и Лилия Бурова („Функционализъм и комуникативна граматика“), Петя Бъркалова и Светла Коева („Фразово-структурна или депendentна граматика: предимства и недостатъци“), Йовка Тишева („Прагматични и/или формални аспекти на словоредните модели“), а в разискванията се включиха Петя Осенова, Иван Касабов, Галина Петрова и др.

Вторият форум „Българска граматика“ се проведе на 19 ноември 2015 г. и беше на тема „Грамматика и прагматика“. Организирах го Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ и Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“. По-конкретно, дискусиата беше съсредоточена върху следните основни въпроси:

- По какъв начин си взаимодействат при комуникацията контекстът в общ смисъл и езиковата компетенция?

- Как граматичната структура и лексикалната система влияят върху изразяването на комуникативните цели на участниците в общуването?

В първата част основни доклади изнесоха Руселина Ницолова („Някои противоречия при прилагане на комуникативните максими на Грайс“), Стефана Димитрова („Иерархичната зависимост между граматика, семантика и прагматика“), Дафина Генова („Отново за прагматиката: комуникативна и межкултурна прагматика“) и Стоян Буров („Прагматика на граматиката, или за прагматичния избор на граматичните средства. Обобщен анализ на наблюденията на Б. Ю. Норман в книгата му „Лингвистическая прагматика“ (2009) с привличане на материал от граматиката на българския език“). Втората част включваше изказвания на Милена Попова, Йовка Тишева, Верка Сашева, Яна Пометкова, Марина Джонова, Русин Коцев и др. Беше поставено началото на издаването на докладите: докладите и изказванията, както и други изследвания по темата бяха публикувани в сборника *Доклади от Втори форум „Грамматика и прагматика“*. Велико Търново, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2016.

Третият форум „Българска граматика“ беше организиран от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Състоя се на 20 октомври 2016 година, а темата на дискусиата беше: „Функционалната граматика – постижения и перспективи“. Тематиката предвиждаше фокусиране на вниманието върху постиженията на водещи учени от областта на функционалната граматика (А. В. Бондарко, М. Халидей, С. Дик, М. В. Всеволодова и др.), както и върху спорни въпроси относно някои теоретични постановки на тези учени; върху предимствата на функционалната граматика при изследването на различни езикови категории (лексикални и граматични) и в практиката на езиковото обучение. Целта беше да се потърсят отговори на следните въпроси:

- Какви са механизмите, на които се подчинява генерирането на семантиката на надредните езикови единици на базата на значението на езиковите единици, които ги изграждат?

- По какъв начин структурата на езиковите единици влияе на изразяването на значението?

Във Форума взеха участие известни български езиковеди от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Югозападния университет „Неофит Рилски“, Нов български университет, Русенския университет „Ангел Кънчев“, Университета по библиотекознание и информационни технологии и др. Основни доклади изнесоха Иван Куцаров („Функционално-семантичната граматика на проф. А. В. Бондарко“) и Стоян Буров („Функционализмът на късния А. В. Бондарко“). В следобедната дискуссия се включиха Стилиян Стойчев, Красимира Чакърова, Андреана Ефтимова, Палмира Легурска, Елисавета Балабанова, Цветомира Пашова, Енчо Тилев, Яна Пометкова, Борислав Георгиев, Анна Николова, Стефка Петкова-Калева и Мария Костова. Докладите и изказванията бяха публикувани в специално приложение на списание „Български език и литература“: *Трети форум „Българска граматика“*, 2017, 391–468.

Четвъртият форум „Българска граматика“ беше на тема „Интердисциплинарността в изследванията на българския език“ и се състоя на 26 октомври 2017 г. Организатори бяха Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ и Софийският университет „Св. Климент Охридски“. В дискуссията бяха разгледани въпроси, свързани с обогатяването на теоретичните подходи и методите за изследване на езиковата система, с разширяване на изследователската парадигма чрез отчитане на широк кръг от извънезикови фактори, отразяващи социални, психологически, когнитивни и други особености на носителите на езика. Бяха коментирани както различни интердисциплинарни подходи, така и взаимодействието им с основни лингвистични дисциплини. Участниците представиха методи, заимствани от математиката, логиката и физиката, прилагани в семантични, граматични и фонологични изследвания, също така бяха разгледани по-общии въпроси, например:

- Какво е интердисциплинарност в лингвистиката и дали социолингвистиката, психолингвистиката, когнитивистиката, невролингвистиката и компютърната лингвистика са езиковедски дисциплини, в които се прилагат методи на изследване от други науки?

- Какво превръща едно езиковедско изследване в интердисциплинарно и не са ли всички съвременни езиковедски изследвания в някаква степен интердисциплинарни?

Участваха езиковеди от Българската академия на науките, Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Нов български университет, Норвежкия научно-технологичен университет, Университета за архитектура, строителство и геодезия, Университета по библиотекознание и информационни технологии и др. Основни доклади изнесоха Михаил Виденов („За някои страни на теорията на книжовните езици“), Енчо Герганов („Методологически аспекти на психолингвистичните и интердисциплинарните изследвания на езика“) и Мила Димитрова-Вълчанова („Компоненти на езиковата компетентност и тяхното изследване по

експериментален път“). В следобедното заседание бяха включени докладите на Вехбие Балиева („Интердисциплинарността при съвременните изследвания на билингвизма – възможност или необходимост“), Катя Исса („Бежански асоциации и уроци по човечност“), Красимира Петрова („Метод на пиктограмите в изследването на концепти“), Борислав Георгиев („Езиковата антропология като универсален интердисциплинарен подход в изследването на езика“), Палмира Легурска („Интердисциплинарност, мимезис, наука“), Ангел Ангелов („Думите като социолингвистични маркери“), Красимира Алексова („Методи за обработка на емпирични социолингвистични данни“), Петя Бъркалова („Изреченската структурография – преоборудване на синтаксиса и пресечна точка с други науки“) и Елисавета Балабанова („Интердисциплинарен подход за идентифициране на изречения с участието на адюнкти (върху корпус с XML описания)“. Поради големия интерес и множеството подадени заявки за участие, както и за да се отговори на съвременните тенденции за оценка на научната дейност, предложените доклади бяха анонимно рецензирани от двама независими рецензенти. В настоящото Приложение на списание „Български език“ са събрани всички представени доклади, с изключение на един.

Всяка година Форум „Българска граматика“ събира над 100 езиковеди от цяла България и предоставя трибуна за споделяне на идеи и осъществяване на дискусии по актуални и важни проблеми на българското езикознание, както и по значима общотеоретична проблематика. За разлика от научните конференции, които може да са с по-тясна тематична насоченост, да са свързани с конкретно събитие или годишнина, Форумът събира представители на българистичните катедри от университетите в България и Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, който неслучайно е негов инициатор и постоянен съорганизатор.